

РІВНІ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

ЦИБЕНКО Олексій Володимирович - кандидат юридичних наук, адвокат, керівник Адвокатського об'єднання «Юридична консультація № 2 Шевченківського району міста Києва»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-9591-0629>

УДК 342.9:349.6(477)

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2026.1.61>

У статті досліджено рівні протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні як цілісну систему публічно-правового реагування, що охоплює взаємопов'язані форми запобігання, виявлення, припинення, юридичної оцінки та відновлення порушених екологічних благ. Обґрунтовано, що така протидія має багатопланову правову природу і не зводиться лише до застосування санкцій, оскільки її зміст формується через сукупність превентивного, контрольного, юрисдикційного та компенсаційно-відновлювального рівнів. Встановлено, що превентивний рівень пов'язаний із нормуванням екологічно безпечної поведінки, правовим інформуванням, усуненням причин і умов правопорушень та мінімізацією екологічних ризиків, тоді як контрольний рівень охоплює моніторинг, перевірку дотримання обов'язкових екологічних вимог, фіксацію порушень, збирання доказової інформації й оперативне припинення протиправної діяльності. Доведено, що саме ці рівні утворюють первинну лінію охорони довкілля, оскільки зорієнтовані на недопущення або своєчасну локалізацію екологічно небезпечної поведінки. Особливу увагу приділено юрисдикційному та відновлювальному рівням, через які публічно-правове реагування набуває завершеного характеру. З'ясовано, що юрисдикційний рівень охоплює кваліфікацію правопорушення, застосування адміністративної, цивільної чи кримінальної відповідальності, а також судовий перегляд рішень уповноважених органів, тоді як відновлювальний рівень спрямований на

відшкодування екологічної шкоди, усунення наслідків порушення та поновлення екологічних прав. На цій основі обґрунтовано напрями вдосконалення адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони довкілля, які пов'язані із системним оновленням нормативної та процедурної бази, уніфікацією правил доказування екологічної шкоди, процесуальною синхронізацією дій контрольних, правоохоронних і судових органів, інституційним посиленням державного екологічного контролю, цифровізацією моніторингу та адаптацією правового механізму до сучасних екологічних, інституційних і воєнних викликів. Зроблено висновок, що лише єдність усіх рівнів протидії формує результативний механізм підтримання екологічного правопорядку в Україні.

Ключові слова: рівні протидії, екологічні правопорушення, охорона навколишнього природного середовища, адміністративно-правове забезпечення, екологічна безпека, екологічний правопорядок.

Постановка проблеми

Відомо, що рівні протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні мають розглядатися як багаторівнева система публічно-правового реагування, що формується відповідно до конституційного обов'язку держави забезпечувати екологічну безпеку та підтримувати екологічну рівновагу, а також гарантувати кожному право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. На

нормативному рівні така протидія спирається на Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [1], який визначає правові, економічні та соціальні засади організації охорони довкілля, а також прямо встановлює відповідальність за порушення природоохоронного законодавства і обов'язок компенсації заподіяної шкоди. Наведене свідчить, що йдеться не про один ізольований спосіб реагування, а про систему взаємопов'язаних рівнів, у межах яких поєднуються попередження правопорушень, контроль за дотриманням екологічних вимог, адміністративне чи інше юрисдикційне переслідування порушників та відновлення порушеного екологічного правопорядку.

У змістовому вимірі ці рівні доцільно тлумачити як превентивний, контрольний, юрисдикційний і компенсаційно-відновлювальний. Превентивний рівень пов'язаний із встановленням обов'язкових правил екологічно безпечної поведінки та процедур, зокрема у сфері оцінки впливу на довкілля, контрольний – із виявленням порушень і фіксацією фактичних даних про їх вчинення, юрисдикційний – із застосуванням адміністративної, цивільної чи кримінальної відповідальності, відновлювальний – із відшкодуванням шкоди та усуненням негативних наслідків правопорушення. Саме адміністративно-правовий рівень посідає в цій системі ключове місце, оскільки через нього загальні екологічні приписи трансформуються у конкретні контрольні дії, приписи, обмеження, провадження і рішення уповноважених органів. Тому дослідження рівнів протидії правопорушенням у сфері охорони довкілля є необхідним для точного визначення меж компетенції держави, структури правового реагування та напрямів удосконалення екологічного правопорядку в сучасних умовах.

Стан дослідження проблеми

Дослідження проблеми рівнів протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища свідчать, що в українській адміністративно-правовій доктрині, насамперед, сформовано загально-теоретичне підґрунтя для осмислення бага-

торівневої охорони довкілля через категорії екологічної безпеки, адміністративно-правового забезпечення та публічного управління. І. Личенко [2] визначає адміністративно-правове забезпечення екологічної безпеки як комплексну систему гарантій і засобів публічного впливу, а О. Голов [3] розвиває цей підхід через поняття механізмів адміністративно-правового забезпечення права на безпечне довкілля. Водночас Л. Остапенко і Д. Хомин [4] підкреслюють, що функції управління у сфері екологічної безпеки становлять систему взаємопов'язаних напрямів діяльності, а сама екологічна безпека може осмислюватися на глобальному, національному, регіональному, локальному та об'єктовому рівнях. Отже, наведені дослідження допомагають дійти до висновку, що на теперішній час створено теоретичну основу для дослідження рівнів протидії, однак переважно через ширшу категорію екологічної безпеки, а не через спеціально виділену багаторівневу модель протидії екологічним правопорушенням.

Інші дослідження зосереджені на юрисдикційному рівні протидії, насамперед на адміністративній відповідальності за порушення природоохоронного законодавства. О. Базан [5] аналізує адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища як окремий сегмент правового реагування, акцентуючи на складності нормативної конструкції та практичної кваліфікації таких діянь. С. Кідалов і В. Сніжна [6], своєю чергою, досліджують не лише систему адміністративних стягнень і заходів примусу, а й причини вчинення екологічних правопорушень та механізми їх попередження. Окреслене свідчить, що саме юрисдикційний рівень протидії в науці опрацьований найглибше, тоді як його зв'язок із превентивним, контрольним і відновлювальним рівнями ще не завжди подається як єдина системна конструкція.

Також варто зазначити дослідження, пов'язані із процедурним і координаційним рівнями протидії. Г. Манько [7] обґрунтовує, що реагування у сфері захисту довкілля має здійснюватися через чітко структуровану адміністративну процедуру, яка охоплює

прийняття заяви, розгляд справи, ухвалення рішення, його оскарження та виконання. О. Яра, О. Улютіна та О. Калмикова [8] переносять увагу на міжвідомчу взаємодію, показуючи, що результативність протидії екологічним правопорушенням істотно залежить від узгодженості дій контролюючих органів, правоохоронних структур і прокуратури, а також від належного інформаційного обміну між ними. Отже, окреслені наукові праці наближають дослідження до практичного виміру і демонструють, що контрольний та процедурно-координаційний рівні протидії мають не допоміжний, а системоутворювальний характер.

Водночас дослідження Н. Макаренко та О. Макаренка [9], показує, що до традиційних рівнів протидії додався воєнний вимір, пов'язаний із фіксацією екологічної шкоди, встановленням збитків і правовим реагуванням на наслідки збройної агресії. На цій підставі можна дійти висновку, що нерозкритими залишаються щонайменше чотири групи питань:

1) відсутність єдиної доктринальної моделі рівнів протидії екологічним правопорушенням із чітким розмежуванням превентивного, контрольного, юрисдикційного та відновлювального рівнів;

2) недостатнє опрацювання їх взаємозв'язку як єдиної послідовної системи реагування;

3) слабка розробленість цифрового доказування, інтегрованого екологічного моніторингу та міжвідомчої процесуальної координації;

4) потреба спеціальних досліджень воєнного і післявоєнного рівня протидії, пов'язаного з документуванням шкоди довкіллю та гармонізацією національного механізму з європейськими стандартами.

Отже, наведені прогалини дають підстави стверджувати, що проблема вже має значний науковий доробок, але її системне осмислення ще не завершено.

Метою дослідження є з'ясування рівнів протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні, визначення їх змісту, правової природи та місця у системі публічно-правового

реагування, а також обґрунтування напрямів удосконалення відповідного адміністративно-правового забезпечення в сучасних екологічних і воєнних умовах.

Відповідно до поставленої мети завданнями дослідження є розкриття поняття, змісту і правової природи основних рівнів протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні, дослідження місця превентивного, контрольного, юрисдикційного та відновлювального рівнів у системі публічно-правового реагування на екологічні правопорушення, а також обґрунтування напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони довкілля з урахуванням сучасних екологічних, інституційних і воєнних викликів.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у тому, що вперше комплексно визначено рівні протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні, уточнено їх зміст, правову природу та місце у системі публічно-правового реагування, а також обґрунтовано напрями вдосконалення відповідного адміністративно-правового забезпечення в сучасних екологічних, інституційних і воєнних умовах.

Виклад основного матеріалу

Відомо, що рівні протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища мають багатшарову правову природу і відображають послідовність державного реагування на екологічний ризик – від його попередження до остаточного правового відновлення порушених благ. У статті О. Нікітенка та О. Крижановської [10] адміністративно-правове регулювання екологічної безпеки розглянуто як систему норм і управлінських інструментів, спрямованих на підтримання екологічної рівноваги, запобігання правопорушенням і злочинам у сфері охорони довкілля, а також на нейтралізацію загроз, що за тяжкістю наслідків становлять ризик для національної безпеки, що дає підстави визначати перший і другий рівні протидії як

превентивний та контрольний. Превентивний рівень пов'язаний із нормуванням, екологічною політикою, інформаційним впливом і встановленням обов'язкових правил поведінки, тоді як контрольний рівень охоплює моніторинг, виявлення порушень, перевірку дотримання екологічних нормативів і переведення виявленого ризику у площину офіційного реагування. Саме на цих рівнях формується первинна лінія охорони довкілля, оскільки тут правопорушення ще можуть бути попереджені або своєчасно локалізовані до настання значної шкоди.

Водночас зміст рівнів протидії не вичерпується запобіганням і контролем, оскільки після виявлення порушення система переходить до юрисдикційного та відновлювального рівнів, що переконливо підтверджується дослідженням Т. Демчук [11] про роль судів у забезпеченні екологічних прав громадян в умовах воєнного стану, де наголошено, що судова система виступає ключовим механізмом захисту екологічних прав, забезпечуючи притягнення винних осіб до відповідальності, вирішення спорів між громадянами і державними органами, компенсацію екологічної шкоди та правове відновлення порушених прав. У наведеному розумінні юрисдикційний рівень охоплює кваліфікацію правопорушення, застосування адміністративних, цивільних чи кримінальних засобів відповідальності та перевірку законності рішень органів влади, а відновлювальний рівень пов'язаний із компенсацією збитків, забезпеченням доступу до правосуддя, відновленням екологічних прав і усуненням наслідків заподіяної шкоди, що особливо загострюється в умовах війни. Отже, правова природа основних рівнів протидії полягає в їх послідовній єдності: превенція і контроль спрямовані на недопущення та фіксацію порушення, тоді як юрисдикція і відновлення завершують публічно-правове реагування, надаючи йому обов'язкової юридичної форми та матеріального змісту.

Також слід виходити з того, що превентивний і контрольний рівні посідають вихідне місце у системі публічно-правового реагування на екологічні правопорушення, оскільки саме на цих рівнях формується первинна лінія охорони довкілля. В. Мико-

лаєць [12], досліджуючи загальносоціальні заходи запобігання кримінальним правопорушенням у сфері лісового фонду України, обґрунтовує, що запобігання має охоплювати не лише покарання за вже вчинене діяння, а передусім комплекс дій, спрямованих на обмеження, нейтралізацію та усунення чинників протиправної поведінки; серед таких дій автор виокремлює охорону ресурсів, недопущення незаконних посягань, контроль за обігом відповідних об'єктів, експертизу та сертифікацію. У цьому аспекті превентивний рівень пов'язаний із формуванням режиму екологічно безпечної поведінки, а контрольний – із перевіркою дотримання обов'язкових вимог, виявленням порушень, фіксацією ризиків і переведенням їх у площину офіційного реагування. Саме тому в системі публічно-правового реагування ці рівні мають випереджувальний характер і спрямовані на недопущення значної шкоди довкіллю ще до переходу конфлікту у стадію юрисдикційного переслідування.

Юрисдикційний і відновлювальний рівні посідають завершальне місце у системі реагування, оскільки через них правопорушення одержує остаточну юридичну оцінку, а порушені екологічні блага – правове та матеріальне відновлення. Н. Пашкова у статті про доступ до правосуддя у справах, що стосуються довкілля [13], підкреслює, що судовий захист охоплює не лише індивідуальні вимоги про відшкодування заподіяної шкоди, а й можливість захисту довкілля в цілому; авторка також акцентує на процесуальних проблемах доказування, на ролі Верховного Суду й ЄСПЛ та на тому, що громадські природоохоронні організації можуть виступати позивачами у таких справах. Звідси випливає, що юрисдикційний рівень охоплює кваліфікацію порушення, застосування адміністративної, цивільної чи кримінальної відповідальності та судовий перегляд рішень уповноважених органів, тоді як відновлювальний рівень пов'язаний із компенсацією шкоди, поновленням порушених екологічних прав і усуненням наслідків екологічно небезпечної діяльності. Отже, місце зазначених рівнів у системі публічно-правового реагування є підсумковим і правовідновлювальним: вони завершують

контрольне виявлення порушення, надають йому юридичної форми та забезпечують реальний захист довкілля й екологічних прав людини.

Тому вдосконалення адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони довкілля насамперед потребує системного оновлення нормативної та процедурної основи реагування. Закон України «Про адміністративну процедуру» [14] установлює загальні правила розгляду адміністративних справ, прийняття адміністративних актів і процедурних рішень публічної адміністрації, а тому природоохоронні провадження мають бути приведені у внутрішню узгоджену модель із чітко визначеними стадіями фіксації порушення, збирання доказів, винесення приписів, застосування обмежувальних заходів, адміністративного оскарження та контролю за виконанням рішень. На цій основі, зважаючи на [15, 16], першочерговими напрямками вдосконалення виступають усунення фрагментарності природоохоронних і деліктних норм, уніфікація процедур доказування екологічної шкоди, закріплення єдиних вимог до мотивування рішень контролюючих органів, а також процесуальна синхронізація дій державного екологічного контролю, поліції, органів місцевого самоврядування та судових інституцій. Пропонована побудова переводить протидію екологічним правопорушенням із площини епізодичного реагування у площину стабільного адміністративно-правового механізму, зорієнтованого на раннє виявлення ризику, належну фіксацію порушення та завершене правове переслідування.

Другий стратегічний напрям пов'язаний з інституційним посиленням державного екологічного контролю, цифровізацією моніторингу та адаптацією системи до сучасних екологічних, інституційних і воєнних викликів. Уряд України у червні 2025 року схвалив Стратегію реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища та у березні 2026 року вніс зміни до її реалізації, що підтверджує актуальність переходу від переважно каральної моделі до превентивної, ризик-орієнтованої та координованої системи реагування. Водночас

Європейська комісія у звіті щодо України за 2025 рік зазначила, що Україна має певний рівень підготовки у сфері довкілля і зміни клімату та демонструє прогрес, але потребує подальшого зміцнення відповідальних органів, кращого застосування горизонтального екологічного законодавства, посилення моніторингу, збору даних і спроможності до впровадження екологічних процедур. Звідси випливає, що вдосконалення адміністративно-правового забезпечення має охоплювати чітко розмежування компетенції між суб'єктами реагування, посилення кадрової, аналітичної й лабораторної спроможності контрольних органів, створення інтегрованих цифрових масивів екологічних даних, стандартизованих процедур документування воєнної шкоди довкіллю та приведення національного механізму екологічного забезпечення у відповідність до європейських підходів.

Висновки

Проведене дослідження дає підстави дійти висновку, що протидія правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні має багаторівневу публічно-правову природу і повинна розглядатися як цілісна система взаємопов'язаних превентивного, контрольного, юрисдикційного та відновлювального рівнів. Установлено, що превентивний і контрольний рівні формують первинну лінію охорони довкілля, оскільки орієнтовані на недопущення екологічно небезпечної поведінки, виявлення ризиків і своєчасну фіксацію порушень, тоді як юрисдикційний і відновлювальний рівні завершують публічно-правове реагування через кваліфікацію діяння, застосування відповідного виду юридичної відповідальності, компенсацію шкоди та відновлення порушеного екологічного правопорядку. Саме в єдності цих рівнів розкривається реальний зміст державної екологічної функції, оскільки охорона довкілля вимагає не лише покарання за вже заподіяну шкоду, а й системного попередження порушень, належного контролю, ефективного судового захисту та матеріального відновлення екологічних благ. Водночас дослідження засвідчило, що чинний

механізм протидії ще не набув достатньої цілісності через фрагментарність правового регулювання, неповну процедурну узгодженість між суб'єктами реагування, недостатню уніфікацію доказування екологічної шкоди та потребу в інституційному посиленні державного екологічного контролю, особливо в умовах воєнних викликів.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язувати з поглибленим опрацюванням кількох взаємопов'язаних напрямів. Насамперед потребує подальшого обґрунтування єдина доктринальна модель співвідношення превентивного, контрольного, юрисдикційного та відновлювального рівнів у системі публічно-правового реагування, а також критерії оцінювання їх результативності не лише за кількістю виявлених порушень або накладених санкцій, а за фактичним зниженням рівня екологічної протиправності й реальним відновленням довкілля. Окрему увагу слід зосередити на адміністративно-процедурних стандартах фіксації та доказування екологічної шкоди, цифровізації моніторингу і доказової бази, побудові інтегрованих екологічних реєстрів, процесуальній координації між органами екологічного контролю, поліцією, місцевим самоврядуванням і судами, а також на виробленні спеціальних механізмів правового реагування на шкоду довкіллю, спричинену збройною агресією та процесами післявоєнного відновлення. Саме ці напрями формують наукову основу для подальшого вдосконалення адміністративно-правового забезпечення протидії правопорушенням у сфері охорони навколишнього природного середовища в сучасних екологічних, інституційних і воєнних умовах.

Література

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII : станом на 08 серпня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
2. Личенко І. Поняття та ознаки адміністративно-правового забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2017. № 876. С. 163–169.
3. Голов О. Сучасні доктринальні підходи до визначення понять «адміністративно-правове забезпечення права на безпечне довкілля для життя і здоров'я» та «механізми адміністративно-правового забезпечення права на безпечне довкілля для життя і здоров'я». *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 3 (130). С. 196–203.
4. Остапенко Л., Хомин Д. Адміністративно-правові засади управління у сфері забезпечення екологічної безпеки держави. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2023. Т. 10, № 1 (37). С. 174–179. DOI: 10.23939/law2023.37.174.
5. Базан О. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2 (23), т. 2. С. 110–114.
6. Кідалов С. О., Сніжна В. М. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Право. Людина. Довкілля*. 2021. Т. 12, № 3. С. 119–130. DOI: 10.31548/law2021.03.15.
7. Манько Г. В. Стадії здійснення адміністративної процедури у сфері захисту довкілля та природних ресурсів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: *Право*. 2021. Вип. 65. С. 242–247.
8. Яра О. С., Улютіна О. А., Калмикова О. В. Взаємодія правоохоронних та контролюючих органів у сфері забезпечення екологічної безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 11. С. 352–355. DOI: 10.32782/2524-0374/2025-11/73.
9. Макаренко Н. А., Макаренко О. Ю. Правове забезпечення екологічної безпеки в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: *Право*. 2024. Вип. 82, ч. 2. С. 201–209. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.82.2.32.
10. Нікітенко О. І., Крижановська О. В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Екологічне право*. 2016. № 1–2. С. 110–112.
11. Демчук Т. І. Роль судів у забезпеченні екологічних прав громадян в Україні в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий*

електронний журнал. 2024. № 11. С. 662–665.
DOI: 10.32782/2524-0374/2024-11/155.

12. Миколаєць В. А. Цивільно-правова відповідальність за порушення екологічного законодавства. *Науково-практичний журнал «Екологічне право»*. 2022. Вип. 1–2, С. 40–45. DOI: 10.37687/2413-7189.2022.1-2-4.7.

13. Пашкова Н. В. Деякі аспекти доступу до правосуддя у справах, що стосуються довкілля. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 206–210. DOI: 10.32782/2524-0374/2022-8/45.

14. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX : станом на 15 листопада 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>

15. Teremetskyi V., Popovych T., Poliakov Ye., Shchurat T., Terletskii A., Sidliar V. Sustainable Development: a Methodology for Combining Law, Economy, Ecology and Politics. *International Journal of Ecosystems and Ecology Science*. 2025. Vol. 15, No. 4. P. 97–102. DOI: 10.31407/ijeecs15.412.

16. Теремецький В. І. Охорона навколишнього природного середовища в Україні: проблеми законодавчого забезпечення. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 210–218.

Oleksii Tsybenko,

candidate of legal sciences,

defence attorney, head of the Bae Association

“Legal Consultation Office No. 2 of Shevchenkivskiy district of Kyiv”, Ukraine

ORCID ID: [https://orcid.org/0009-0000-9591-](https://orcid.org/0009-0000-9591-0629)

[0629](https://orcid.org/0009-0000-9591-0629)

[4322877 @ukr.net](mailto:4322877@ukr.net)

LEVELS OF COMBATING

ENVIRONMENTAL VIOLATIONS

The article examines the levels of counteraction to environmental violations in Ukraine as a holistic system of public-legal response, encompassing interrelated forms of prevention, detection, termination, legal assessment and restoration of violated environmental benefits. It is substantiated that such counteraction has a multi-layered legal nature and is not limited to the application of sanctions, since its content is

formed through a combination of preventive, control, jurisdictional and compensatory-restorative levels. It is established that the preventive level is associated with the regulation of environmentally safe behavior, legal information, elimination of the causes and conditions of violations and minimization of environmental risks, while the control level includes monitoring, verification of compliance with mandatory environmental requirements, recording violations, collection of evidentiary information and prompt termination of illegal activities. It is proven that these levels form the primary line of environmental protection, since they are focused on preventing or timely localization of environmentally dangerous behavior. Special attention is paid to the jurisdictional and restorative levels, through which the public-legal response becomes complete. It was found that the jurisdictional level covers the qualification of the offense, the application of administrative, civil or criminal liability, as well as judicial review of decisions of authorized bodies, while the restorative level is aimed at compensating for environmental damage, eliminating the consequences of the violation and restoring environmental rights. On this basis, directions for improving the administrative and legal support for combating offenses in the field of environmental protection are substantiated, which are associated with the systematic update of the regulatory and procedural framework, the unification of the rules for proving environmental damage, the procedural synchronization of the actions of control, law enforcement and judicial bodies, the institutional strengthening of state environmental control, the digitalization of monitoring and the adaptation of the legal mechanism to modern environmental, institutional and military challenges. It is concluded that only the unity of all levels of counteraction forms an effective mechanism for maintaining environmental law and order in Ukraine.

Keywords: levels of counteraction, environmental offenses, environmental protection, administrative and legal support, environmental safety, environmental law and order.